

NATALIA SZYDŁOWSKA

Bank jako uprawniony do dochodzenia roszczeń z umowy ubezpieczenia zawartej jako zabezpieczenie spłaty kredytu

Celem niniejszego artykułu jest omówienie sytuacji prawnej stron umowy ubezpieczenia zawartej jako zabezpieczenie spłaty kredytu. W praktyce zawiera się umowy ubezpieczenia, w których bank stanowi podmiot uprawniony do dochodzenia roszczeń od ubezpieczyciela poprzez: ustanowienie go uposażonym z umowy ubezpieczenia na życie kredytobiorcy, cesje wierzytelności z umowy ubezpieczenia, ubezpieczenie własnego interesu przez bank a także poprzez ubezpieczenie przez bank cudzego interesu w umowie ubezpieczenia na cudzy rachunek. Rozważania oparte zostały w znacznej mierze na analizie orzeczeń sądowych oraz rekomendacji KNF.

Słowa kluczowe: uposażony, cesja wierzytelności, interes ubezpieczeniowy, ubezpieczający, pośrednik ubezpieczeniowy, świadczenie nienależne, klauzule abuzywne, rekomendacje.

Wstęp

W ramach niniejszego artykułu autorka zgłębia obecne w orzecznictwie problemy praktyczne dotyczące współpracy banków i ubezpieczycieli, której celem jest zabezpieczenie spłaty zawieranych z bankami umów kredytu. Zabezpieczenie stanowią umowy ubezpieczenia zawierane z ubezpieczycielami przez samych kredytobiorców, takie jak: ubezpieczenie na wypadek śmierci, na wypadek trwałego inwalidztwa, na wypadek utraty pracy, na wypadek niezdolności do pracy czy też ubezpieczenie nieruchomości. Umowy takich ubezpieczeń są zawierane również przez banki, które stanowią stroną umowy ubezpieczenia jako ubezpieczający cudzy interes ubezpieczonego kredytobiorcy. Banki zabezpieczają się także, wymagając, by kredytobiorcy w umowie ubezpieczenia na życie wskazywali je jako uposażonego. W praktyce stosowana jest również cesja wierzytelności z umowy ubezpieczenia. Sam bank może zawrzeć umowę ubezpieczenia, zabezpieczając się tym samym od ryzyka w postaci niewypłacalności kredytobiorcy. Autorka podejmie próbę wskazania, jakie problemy prawne powstają w praktyce, gdy korzysta się z takich form zabezpieczenia i kiedy

nasuwają się wątpliwości, czy zastosowane przez strony umowy kredytu zabezpieczenie chroni należycie ich interesy.

1. Bank jako uposażony w umowie ubezpieczenia na życie kredytobiorcy

W stosunku ubezpieczenia na życie, oprócz stron umowy będących ubezpieczającym i ubezpieczycielem, wystąpić może także podmiot trzeci stanowiący ubezpieczonego w przypadku, gdy umowę ubezpieczenia zawiera podmiot inny niż sam ubezpieczony. Konstrukcja taka jest wykorzystywana w praktyce przez banki, które ubezpieczają swoich kredytobiorców. Dla rozpoczęcia ochrony w ramach tego ubezpieczenia konieczne jest złożenie przez ubezpieczonego oświadczenia o chęci skorzystania z zastrzeżonej na jego rzecz ochrony ubezpieczeniowej. Kolejnym podmiotem występującym w ramach tego stosunku prawnego, niebędącym stroną, jest uposażony, któremu przysługuje roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej w razie śmierci osoby ubezpieczonej. Art. 831 k.c.¹ nie określa, kto może być wskazany jako uposażony, w związku z czym wydaje się, że nie ma przeszkód, by ubezpieczający wskazał bank.

Prawo do wskazania osoby uposażonej przysługuje ubezpieczającemu. Przywołany wyżej przepis stanowi, że ubezpieczający w każdym czasie może dokonać zmiany albo odwołania uposażonego, co może stanowić stan niepewności banku co do zabezpieczenia kredytu. Jednakże, kiedy bank jest tylko uposażonym w ramach danej umowy, nie przysługują mu żadne uprawnienia jako stronie umowy, gdyż jest podmiotem trzecim, a jego roszczenia powstają dopiero w momencie śmierci ubezpieczonego. Do tego momentu bank nie ma możliwości kształtowania tego stosunku prawnego, czyli możliwości wskazania, zmiany czy odwołania osoby uposażonej.² W takich przypadkach wykorzystywane są umowy pomiędzy ubezpieczającym a bankiem, zobowiązujące ubezpieczającego, aby nie czynił zmian w tym zakresie. Takie zobowiązanie wiąże jednak tylko strony tej umowy, a więc nie ma przeszkód, aby ubezpieczający dokonał zmiany osoby uposażonego, co będzie skuteczne wobec ubezpieczyciela.³ W przypadku gdy ubezpieczającym jest bank, to on wskazuje uposażonego, przez co zawarcie dodatkowej umowy w tym zakresie nie jest już konieczne, jednak zgodnie z art. 831 par.1¹ k.c. do wskazania uposażonego, jego odwołania lub zmiany konieczna jest zgoda ubezpieczonego. Ogólne warunki ubezpieczenia lub umowa mogą jednak przewidywać, że ubezpieczony wykonuje to prawo samodzielnie. Tak więc niezależnie od tego, czy to kredytobiorca czy bank jest ubezpieczającym, decyzja o tym, kto może być uposażonym, należy do ubezpieczonego kredytobiorcy.

Drugą możliwością zabezpieczenia banku przed zmianą uposażonego mogłaby być cesja uprawnienia do wskazania zmiany odwołania uposażonego. Odnaleźć można stanowisko, jakoby

-
1. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny [tekst jedn. Dz. U. 2018, poz. 1025 z późn. zm.], dalej: k.c.
 2. M. Szczepańska, *Osoba uprawniona do otrzymania sumy ubezpieczenia w umowie ubezpieczenia na życie (uposażony)*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, nr 7(2), rozdział 2, akapit 1, por. https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Magdalena_Szczepanska_Osoba_uprawniona_do_otrzymania_sumy_ubezpieczenia_w_umowie_ubezpieczenia_na_zycie_uposazony__2680 [dostęp: 8.05.2018].
 3. B. Mrozowska, A. Wnęk, *Umowa ubezpieczenia na życie jako zabezpieczenie kredytu hipotecznego*, „Prawo Asekuracyjne” 2014, nr 4, s. 38.

uprawnienie to nie miało charakteru osobistego⁴, w związku z czym wydaje się, że może być przedmiotem cesji. Powstaje jednak pytanie, czy uprawnienie kształtujące może być samodzielnym przedmiotem cesji. Wskazuje się bowiem, że w przypadku przelewu cesji oprócz wierzytelności cesjonariusz nabywa także uprawnienia kształtujące.⁵ Przelew samych uprawnień kształtujących bez wierzytelności powszechnie uznaje się w literaturze za niedopuszczalny.⁶

Uposażenie banku w ramach umowy ubezpieczenia na życie już kilka lat temu wywoływało kontrowersje. W sytuacjach gdy ubezpieczyciele odmawiali wypłaty świadczenia, banki nie dochodziły roszczeń w postępowaniach sądowych. „Dzieje się tak zwłaszcza, gdy bank i ubezpieczyciel są w tej samej grupie kapitałowej. Nie jest wówczas jasne, dlaczego bank, pomimo możliwości odciążenia kredytobiorców z powinności osobistego świadczenia, tego nie czyni i poprzestaje na bankowym tytule egzekucyjnym. Bank często więc zwleka bądź rezygnuje z realizacji swoich praw wynikających z umowy ubezpieczenia, powodując tym samym upadek znaczenia i sensu umowy ubezpieczenia w bancassurance.”⁷ Kiedy z powodztwem przeciwko ubezpieczycielowi zamiast banku występowali spadkobiercy ubezpieczonych, sądy oddalały powództwa ze względu na brak legitymacji procesowej oraz wskazywały na możliwość wniesienia powództwa o ustalenie, że miał miejsce wypadek ubezpieczeniowy.⁸ W jednym z orzeczeń sąd rejonowy orzekł, że roszczenie banku o spłatę kredytu w stosunku do spadkobierców zmarłego ubezpieczonego na życie, kiedy bank pomimo spełnienia wszystkich warunków wypłaty sumy pieniężnej nie rości o jej zapłatę do ubezpieczyciela, jest niezgodne z art. 5 k.c. Zauważył, że celem zawartej umowy ubezpieczenia nie jest jedynie ochrona banku przed niewypłacalnością, ale przede wszystkim – ochrona kredytobiorcy.⁹ Swoboda kontraktowania może być ograniczona także przez zasady współżycia społecznego, co jak zauważono, w przypadku gdy jedną ze stron kontraktu jest bank stanowiący instytucję zaufania publicznego, pozwala na zastosowanie zasad współżycia społecznego w sposób bardziej restrykcyjny.¹⁰

Powyższy problem stał się przedmiotem zainteresowania Komisji Nadzoru Finansowego, która w czerwcu 2014 roku wydała *Rekomendację U*, będącą realizacją art. 137 ust. 1 pkt. 5 prawa bankowego stanowiącego o możliwości wydawania przez KNF rekomendacji dotyczących dobrych praktyk i stabilnego zarządzania bankami.¹¹ W treści rekomendacji wskazano, że oczekuje się

4. B. Mrozowska, A. Wnęć, *Umowa ubezpieczenia na życie jako zabezpieczenie kredytu hipotecznego*, „Prawo Asekuracyjne” 2014, nr 4, s. 38.

5. K. Zagrobelny, *Kodeks cywilny. Komentarz*, [red.] E. Gniewek, P. Machnikowski, CH Beck, Warszawa 2017, s. 1076; J. Mojak, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 450–1088. Tom II*, [red.] K. Pietrzykowski, CH Beck, Warszawa 2011, s. 159.

6. J. Mojak, *op. cit.*, s. 159.

7. C. Orłowski, *Bancassurance z punktu widzenia Rzecznika Ubezpieczonych*, „Monitor Ubezpieczeniowy” kwiecień 2014, <https://mu.rf.gov.pl/56/art-4.html> [dostęp: 8.05.2018].

8. Wyrok Sadu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt I ACa 752/11, „Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej” 2012, nr 1, s. 19–24; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2013 r., sygn. akt IV CSK 91/13, https://mojepanstwo.pl/dane/sn_orzeczenia/25439,iv-csk-91-13; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 października 2014 r., sygn. akt I ACa 281/14, LEX nr 1540895; Wyrok Sądu Rejonowego w Inowrocławiu z dnia 28 października 2016 r., sygn. akt I C 2681/16, <http://orzeczenia.inowroclaw.sr.gov.pl>.

9. Wyrok Sądu Rejonowego Wrocław-Śródmieście we Wrocławiu z dnia 18 lipca 2014 r., sygn. akt VIII C 459/13, <https://orzeczenia.ms.gov.pl>.

10. Z. Długosz, *Ograniczenie swobody w kształtowaniu stosunku ubezpieczenia na cudzy rachunek*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017, s. 82.

11. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe [tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 1876 z późn. zm.].

wdrożenia jej przez banki do 15 marca 2015 roku. „Rekomendacja 10. W przypadku, gdy klient ma status ubezpieczonego, klient lub jego spadkobiercy powinni mieć zapewnioną możliwość bezpośredniego dochodzenia roszczeń w sytuacji, kiedy bank jest podmiotem uprawnionym do dochodzenia wypłaty świadczenia od zakładu ubezpieczeń i podejmie decyzję o nieskorzystaniu z tego uprawnienia. Bank powinien umożliwić klientowi samodzielne dochodzenie roszczenia.”

Rekomendacja ta w kolejnych punktach stanowi, że bank powinien posiadać procedury dochodzenia roszczeń ubezpieczeniowych i zaraz po dowiedzeniu się o zajściu wypadku ubezpieczeniowego powinien dążyć bez zbędnej zwłoki do realizacji roszczenia przez zakład ubezpieczeń. W przypadku, gdy bank zrezygnuje z dochodzenia roszczeń lub zaprzestanie ich dochodzić, powinien niezwłocznie powiadomić o tym spadkobierców ubezpieczonego i poinformować ich o możliwości dokonania na ich rzecz cesji wierzytelności. Jeżeli bank decyduje się odstąpić od dochodzenia roszczeń albo uzyskać świadczenie niesatysfakcjonujące spadkobierców, powinien dokonać przeniesienia praw w drodze cesji. Z rekomendacji wynika także, że wskazanie banku, jako uprawnionego, w omawianym problemie – uposażonego, może być dokonane oświadczeniem woli ubezpieczonego wyrażonym wyraźnie przez niego, nie może natomiast być automatycznie uznane, jako postanowienie ogólnych warunków ubezpieczenia czy umowy ubezpieczenia.¹²

Powstaje pytanie, jaki charakter prawny ma wskazana rekomendacja – a co za tym idzie – jakie konsekwencje mogą wynikać z niezastosowania się banków do zawartych w niej postanowień. Odnaleźć można stanowisko wskazujące na brak mocy wiążącej rekomendacji poprzez nieidentyfikowanie jej jako źródła prawa powszechnie obowiązującego, w rozumieniu art. 87 Konstytucji, czyli tzw. *hard law*. Określa się je jako tzw. *soft law*¹³, które – choć niewiążące – może wpływać na sposób interpretacji przepisów *hard law*, a także na jego kształt, w przypadku tworzenia nowych przepisów powszechnie obowiązujących.¹⁴

3. Bank jako cesjonariusz wierzytelności z umowy ubezpieczenia

W celu zabezpieczenia roszczeń bankowych kredytobiorca ma prawo do przeniesienia na bank praw i obowiązków wynikających z umowy ubezpieczenia, a także jedynie prawa do wierzytelności przysługującej mu z tejże umowy. Przeniesienie praw i obowiązków z umowy ubezpieczenia występuje w przypadku zbycia przedmiotu ubezpieczenia, w związku z pozbyciem się interesu ubezpieczeniowego przez dotychczasowego właściciela przedmiotu ubezpieczonego. Przykładem może być zawarcie umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie zakupionej w wyniku kredytowania rzeczy. Zgodnie z art. 823 k.c. w razie zbycia przedmiotu ubezpieczenia prawa z umowy mogą zostać przeniesione na nabywcę. Z wyżej przytoczonej treści przepisu wynika, że prawa te mogą,

12. Komisja Nadzoru Finansowego, *Rekomendacja U dotycząca dobrych praktyk w zakresie bancassurance*, Warszawa czerwiec 2014, s. 27–28.

13. T. Nieborak, [w:] *Ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym. Komentarz*, [red.] T. Nieborak, T. Sójka, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 77–78; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, s. 853–854; M. Olszak, *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2011, s. 199–201.

14. M. Ochnio, *Rekomendacje organu nadzoru bankowego w świetle polskiego systemu źródeł prawa*, [w:] *Źródła prawa z perspektywy piętnastu lat obowiązywania Konstytucji*, [red.] M. Zubik, R. Puchta, Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego Legislator, Warszawa 2013, s. 179–180, http://www.academia.edu/3523850/Rekomendacje_organu_nadzoru_bankowego_w_%C5%9Bwietle_polskiego_systemu_%C5%BAr%C3%B3de%C5%82_prawa.

ale nie muszą zostać przeniesione, w związku z czym samo przeniesienie własności ubezpieczonego przedmiotu nie powoduje automatycznie przejścia praw z umowy ubezpieczenia na nabywcę (do tego potrzebne jest dodatkowe porozumienie stron).¹⁵ Przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia wymaga, co do zasady, wyrażenia zgody przez ubezpieczyciela. Wydaje się to słusznym rozwiązaniem, gdyż z samą osobą ubezpieczonego wiązać się może poziom ryzyka ubezpieczyciela. Co do zasady przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia powoduje także przeniesienie obowiązków z niej wynikających, chyba że strony postanowią odmiennie, w związku z czym bank, na który przeniesiono prawa z umowy ubezpieczenia, może stać się nie tylko wierzycielem, ale także dłużnikiem ubezpieczyciela. Przeniesienie obowiązków w przeciwieństwie do przeniesienia praw z umowy ubezpieczenia następuje zatem *ex lege*, nie na podstawie umowy.¹⁶ Art. 823 k.c. nie stanowi, kto i w jaki sposób jest zobowiązany do uzyskania zgody od ubezpieczyciela na przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia, wydaje się jednak uzasadnionym stanowisko, według którego w zakresie nieuregulowanym w art. 823 zastosowanie mają przepisy o przelewie wierzytelności.¹⁷ Przyjąć można, że skoro umowa przenosząca prawa i obowiązki stron z umowy ubezpieczenia nie została uregulowana w sposób odrębny, to stosuje się przepisy o przeniesieniu wierzytelności i długu.¹⁸ Jeśli bank chce zwolnić się z odpowiedzialności za zapłatę składki ubezpieczeniowej, powinien w momencie zawarcia umowy przywłaszczenia wyrazić zastrzeżenie, iż nie odpowiada z tego tytułu. W przeciwnym razie zastosowanie znajdą przepisy art. 823 k.c. o solidarnej odpowiedzialności ubezpieczającego i banku z tego tytułu.¹⁹

Twierdzi się, że art. 823 par. 4 dotyczy wierzytelności w postaci świadczenia pieniężnego, którego obowiązek wypłacenia przez ubezpieczyciela wynika z zajścia przewidzianego w umowie wypadku ubezpieczeniowego. Nie jest to wszakże jedyne stanowisko, gdyż uznaje się także odmiennie, że świadczeniem tym nie jest wypłata świadczenia pieniężnego w razie wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego, ale ochrona ubezpieczeniowa, czyli ponoszenie ryzyka przez ubezpieczyciela. Przepis ten wyraźnie określa, że przepisy art. 823 par. 1–3 nie mają zastosowania w razie przeniesienia wierzytelności, w związku z tym w całości zastosowanie znajdą przepisy o cesji, bez przewidzianego w art. 823 k.c. ograniczenia co do nabywcy i co do zgody ubezpieczyciela.²⁰

Pomiędzy przeniesieniem praw i obowiązków z umowy ubezpieczenia a przelewem wierzytelności może dojść do kolizji, w razie dokonania cesji wierzytelności z umowy ubezpieczenia a następnie zbycia jego przedmiotu. Dla rozstrzygnięcia tego konfliktu rozważyć należy, czym jest świadczenie ubezpieczyciela. Nie ma jednoznacznego stanowiska co do świadczenia ubezpieczycieli z tytułu

15. H. Ciepła, *Komentarz do art. 823*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania*, [red.] J. Gudowski, Wolters Kluwer, Warszawa 2013, LEX.

16. Z. Gawlik, *Komentarz do art. 823*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna*, [red.] A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.

17. G. Sikorski, *Komentarz do art. 823 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, [red.] J. Ciszewski, LexisNexis, Warszawa 2014, LEX.

18. K. Malinowska, *Komentarz do art. 823*, [w:] pr. zbior., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom II. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, LEX

19. I. Heropolitańska, *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX (monografia do art. 823 k.c.).

20. H. Ciepła, *Komentarz do art. 823 k.c.*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I–III*, [red.] G. Bieniek, LexisNexis, Warszawa 2011, LEX; J. Mojak, *Przelew a inne wypadki singularnej sukcesji w wierzytelność*, LEX [artykuł do art. 823 k.c., Teza 9].

umów ubezpieczenia. W doktrynie najczęstsze są w tej materii dwa poglądy. Pierwszy z nich to tzw. teoria ryzyka, zgodnie z którą ubezpieczyciel udziela ochrony ubezpieczonemu, przejmując na siebie ryzyko wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego²¹, a wypłata sumy pieniężnej jest jednym z elementów świadczenia – tak samo jak udzielana przez ubezpieczyciela ochrona. Drugi nazywany jest teorią świadczenia, według jej zwolenników świadczeniem ubezpieczyciela jest tylko wypłata świadczenia pieniężnego w razie wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego.²²

Rozstrzygnięcie pierwszeństwa podlegało rozważaniu sądowemu na kanwie stanu faktycznego dotyczącego ubezpieczenia nieruchomości. W przedmiotowej sprawie właściciel nieruchomości ubezpieczył ją od ognia i innych zdarzeń losowych. Następnie tytułem zabezpieczenia kredytu dokonał cesji wierzytelności na bank. Po pewnym czasie zbył nieruchomość osobie trzeciej. Spór przed sądem dotyczył kolizji zbycia wierzytelności przelanej na bank oraz na nabywcę nieruchomości, gdyż do sierpnia 2007 roku nabywca nieruchomości wstępował w prawa i obowiązki strony umowy ubezpieczenia z mocy prawa, jako nabywca nieruchomości. Powyższy problem prawny rozważany był przez SN, który wówczas zajął stanowisko, zgodnie z którym aż do momentu wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego cesja wywołuje jedynie skutek zobowiązujący, nie zaś rozporządzający wierzytelnością. Skutek rozporządzający może mieć miejsce dopiero w chwili wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego. Sąd wskazał, że do tego momentu stan ten to ekspektatywa, jednak nie wiąże się z tym prawo banku do pierwszeństwa, ale przysługuje ono nabywcy nieruchomości.²³ Takie stanowisko spotkało się z kolei z krytyką, z której wynika, że stan sprzed wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego stanowi ekspektatywę, z którą jednak wiąże się prawo podmiotowe nabywcy, gdyż co najmniej jedna przesłanka szczególnej prawa podmiotowego została spełniona. Istnieje już bowiem stosunek prawny ubezpieczenia, natomiast przesłanką, jaka jeszcze nie została spełniona, jest wystąpienie wypadku ubezpieczeniowego. Autor tego stanowiska wskazuje, że ekspektatywa stanowi *sui generis* prawo podmiotowe, w związku z czym to bank z dniem zawarcia umowy przelewu wierzytelności stał się uprawnionym do świadczenia pieniężnego, gdyż zbywca nieruchomości, zanim zawarł umowę kupna-sprzedaży, utracił swoje prawo do zbywanej wierzytelności ubezpieczeniowej.²⁴ Odmiennie zauważa się, że ekspektatywa jako stan oczekiwania powinna podlegać ochronie, natomiast w przypadku umowy ubezpieczenia brak środków służących ochronie tego prawa. Sam ubezpieczony w stosunku ubezpieczenia powinien powstrzymać się od dążenia do przekształcenia się ekspektatywy w prawo podmiotowe. Autor tego stanowiska sygnalizuje też nietrafność wyrażonego przez SN poglądu w podejmowanych wyżej rozważaniach na temat stosunku art. 823 par. 1–3 k.c. do 823 par. 4 k.c., podkreślając, że zasadne wydaje się być przyjęcie, że świadczenie ubezpieczyciela ma charakter jednolity i że stanowi ono

21. M. Orlicki, [w:] *Prawo zobowiązań – część szczegółowa. System prawa prywatnego. Tom 8*, [red.] J. Panowicz-Lipska, CH Beck, Warszawa 2011, s. 840; A. Chrościcki, *Komentarz do art. 805, Komentarz do niektórych przepisów kodeksu cywilnego*, [w:] *Umowa ubezpieczenia po nowelizacji kodeksu cywilnego. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, LEX; Z. Gawlik, *Komentarz do art. 805*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Zobowiązania – część szczególna*, Kidyba A. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.

22. J.E. Nowicki, *Udzielanie zamówień na pracownicze grupowe ubezpieczenia na życie. Tak czy nie?* LEX (artykuł do art. 805 k.c., Teza 2).

23. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2004 r., sygn. akt V CK 169.02, https://www.rf.gov.pl/art-827-szkoda-umyslna/Wyrok_z_dnia_8_sierpnia_2003_r_Sad_Najwyzszy_V_CK_169_02_OSP_2004_10_121_700 [dostęp: 13.12.2018].

24. J. Kuropatwiński, *Glosa do wyroku SN z dnia 15 lutego 2006 r.*, sygn. akt V CSK 71/05, LEX.

świadczenie ochrony ubezpieczeniowej, które może zostać zwieńczone wypłatą sumy pieniężnej. W związku z tym ubezpieczający ceduje wierzytelność w postaci ochrony ubezpieczeniowej, którą ubezpieczyciel ma prawo świadczyć bankowi jako posiadającemu interes ubezpieczeniowy.²⁵

Obecnie w orzecznictwie SN²⁶ odnaleźć można stanowiska, które tak jak przywołane powyżej, skłaniają się wyraźnie ku teorii świadczenia, zgodnie z którą do momentu wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego nie powstaje wierzytelność, a tylko jej ekspektatywa. Nie stanowi ona zdaniem sądu prawa podmiotowego, a jedynie względne prawo tymczasowe. Takie rozumowanie pozwoliło na uznanie legitymacji czynnej powódki w sprawie, w której dokonała ona cesji wierzytelności z umowy ubezpieczenia *autocasco* na bank, a złożyła powództwo o zapłatę odszkodowania przeciwko ubezpieczycielowi. Sąd orzekł, że skoro wypadek ubezpieczeniowy nie miał miejsca, to umowa cesji miała jedynie skutek zobowiązujący, a do rozporządzenia wierzytelnością nie doszło.²⁷ Koncepcja ta wydaje się być kontynuowana przez SN oraz aprobowana przez sądy powszechne.²⁸ Autor glosujący omawiane orzeczenie twierdzi, że przyjęcie jej za słuszne oznaczałoby, iż do momentu ziszczenia się wypadku ubezpieczeniowego bankowi nie przysługują żadne roszczenia względem ubezpieczyciela. Dopiero ostateczne rozstrzygnięcie kwestii odpowiedzialności ubezpieczyciela przez sąd byłoby przesłanką do uznania, że skutek rozporządzający uprawniający bank miał miejsce. W takim razie możliwość wniesienia powództwa przeciwko ubezpieczycielowi przysługiwałaby jedynie ubezpieczającemu. Dodatkowo zauważono, że przyznanie legitymacji procesowej powódce może odbyć się na podstawie art. 512 k.c., jeżeli ubezpieczyciel wie o cesji i jej celu, a bank powiadomiony o wypadku nie sprzeciwia się wystąpieniu ubezpieczającego z roszczeniem. Dopóki kredytobiorca wykonuje zobowiązania kredytowe bez zarzutu, bank nie może wykonywać prawa do wierzytelności sprzecznie z umową, pod rygorem odpowiedzialności odszkodowawczej.²⁹ Z kolei autor glosy, co do zasady aprobującej przedmiotowe orzeczenie, sprzeciwia się jednak stanowisku sądu, jako że stan sprzed wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego mógłby zostać uznany za ekspektatywę, ze względu na brak uprawnień za pomocą, których ubezpieczony mógłby chronić stan oczekiwania.³⁰

Ostatnie orzeczenie SN aprobujące teorię świadczenia ubezpieczyciela jako ponoszenie przez niego ryzyka, wyrażone zostało w 2001 roku³¹ Głos ten wydaje się stanowić mniejszość

25. B. Kucharski, *Przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 348–355.

26. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2010 r., sygn. akt I CSK 439/09 w: LEX nr 577681; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2006 r., sygn. akt IV CSK 71/05 LEX nr 183042; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., sygn. akt IV CK 157/05, <https://www.saos.org.pl/judgments/163498> [dostęp: 9.05.2018].

27. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2003 r., sygn. akt V CK 169/02, LEX nr 122384.

28. Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 23 lutego 2017 r., sygn. akt III Ca 1691/16, LEX nr 2385847; Wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu z dnia 28 października 2015 r., sygn. akt I C 163/15, LEX nr 1979945; Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 8 września 2015 r., sygn. akt I C 682/13, LEX; Wyrok Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt I C 1173/13, <http://orzeczenia.jelenia-gora.so.gov.pl>; Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 31 marca 2014 r., sygn. akt VI GC 163/13, <https://www.ebos.pl/orzeczenie-ms/wyrok-vi-gc-163-13-sad-okregowy-w-rzeszowie-z-2014-03-31.html>; Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 11 czerwca 2013 r., sygn. akt I C 876/11, LEX nr 1848864.

29. B. Kucharski, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 sierpnia 2003 r.*, sygn. akt V CK 169/02, LEX.

30. M. Krajewski, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 sierpnia 2003 r.*, sygn. akt V CK 169/02, LEX.

31. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2001 r., sygn. akt V CKN 199/00, LEX 52419.

w orzecznictwie, gdyż autorka odnalazła tylko jedno orzeczenie powołujące się na powyższe orzeczenie SN w omawianym zakresie.³²

Aprobowanie poglądu, zgodnie z którym świadczeniem ubezpieczyciela miałyby być świadczenie przez niego ochrony, może wywoływać wątpliwości co do istnienia interesu ubezpieczeniowego po stronie cesjonariusza wierzycelności ubezpieczeniowej. Uzasadnione wydaje się stanowisko, iż ubezpieczony może dokonać przelewu wierzycelności ubezpieczeniowej na bank, który – w przypadku przelewu wierzycelności na zabezpieczenia – ma interes ubezpieczeniowy. Brak takowego interesu powinien – według autora tegoż poglądu – zostać uznany za sprzeczny z warunkiem ważności umowy cesji, tzn. zgodności owej umowy z właściwością zobowiązania, a w istotę umowy ubezpieczenia wpisane jest istnienie interesu ubezpieczeniowego warunkującego istnienie ryzyka.³³ Interes ubezpieczeniowy z punktu widzenia banku stanowić może ubezpieczenie od zmiany sytuacji życiowej innej osoby, co odróżnia umowę ubezpieczenia na własny rachunek od umowy zawartej na cudzy rachunek, gdy bank ubezpieczałby cudzy interes. Bank powinien być obciążony ryzykiem związanym z sytuacją życiową innej osoby. W przeciwnym razie nie mógłby przenieść ww. ryzyka na ubezpieczyciela, gdyż doszłoby do powstania nowego ryzyka, a w konsekwencji – nie można byłoby kwalifikować takiego stosunku jako ubezpieczeniowego, a jako zakład. Dla przykładu, bank będący wierzycielem hipotecznym może zabezpieczyć wierzycelność do wysokości wartości wierzycelności hipotecznej, nie zaś do wysokości wartości nieruchomości, co mógłby zrobić jedynie jako ubezpieczający.³⁴

Interes banku i kredytobiorcy można określić jako interes koincydujący, gdyż uszczuplenie w majątku tego drugiego może spowodować uszczuplenie w majątku banku. W takim przypadku problematyczne może okazać się ustalenie, czyj interes został ubezpieczony, tj. czy umowa ubezpieczenia zawarta przez bank, jako ubezpieczającego, jest umową ubezpieczenia interesu banku na wypadek zmiany sytuacji życiowej usługobiorcy, czy może bank jest tylko ubezpieczającym cudzy interes. W polskim systemie prawnym nie istnieje domniemanie, że umowa ubezpieczenia jest zawarta na cudzy rachunek, więc jeżeli z brzmienia i ewentualnie okoliczności zawarcia umowy nie wynika, że umowa ubezpieczenia ma taki charakter, to jest ona umową zawieraną we własnym imieniu i na własny rachunek.³⁵

4. Bank jako ubezpieczający własny interes ubezpieczeniowy

W ramach stosunku ubezpieczenia bank może być także ubezpieczającym swój własny interes. Jednym z takich ubezpieczeń jest wzbudzające kontrowersje ubezpieczenie niskiego wkładu. To „ubezpieczenie kredytu z niskim udziałem własnym, którego podstawą jest umowa zawarta przez bank z towarzystwem ubezpieczeniowym, stanowi dodatkowe zabezpieczenie kredytu do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż kwota określona w umowie kredytu hipotecznego; kwota ta wynosi, co do zasady 80% wartości finansowanej

32. Stanowisko Sadu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim, w Wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 20 czerwca 2016 r., sygn. akt II Ca 363/16, LEX 2164575.

33. B. Kucharski, *Przeniesienie...*, s. 420–421.

34. Z. Długosz, *op. cit.*, s. 160–161.

35. M. Fras, *Umowa ubezpieczenia grupowego. Aspekty prawne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 129–130.

nieruchomości”.³⁶ W ramach tego ubezpieczenia ciężarem składki ubezpieczeniowej obciążony byłby kredytobiorca, pomimo że ubezpieczającym oraz uprawnionym do roszczenia ochrony ubezpieczeniowej był bank. Kredytobiorca ponosił więc rzeczywisty ciężar tej ochrony. Dodatkowo, zgodnie z art. 828 k.c., ubezpieczyciel w razie wypłaty bankowi odszkodowania mógł skierować przeciwko kredytobiorcy roszczenie regresowe. Jest to roszczenie ubezpieczającego przeciwko osobie trzeciej, które z dniem zapłaty odszkodowania z mocy prawa przechodzi na ubezpieczyciela do wysokości zapłaconego odszkodowania.

Stronami takiej umowy ubezpieczenia są bank oraz ubezpieczyciel. Bank występuje w roli zarówno ubezpieczającego, jak i ubezpieczonego, gdyż to on posiada interes ubezpieczeniowy, by zabezpieczyć się przed przypadkami niewpłacenia w umówionym z kredytobiorcą terminie wkładu własnego. Bywa jednak tak, że kredytobiorcy nie mają świadomości, że pomimo ponoszenia przez nich rzeczywistych kosztów, nie są ubezpieczającymi interes banku, więc nie są stroną umowy ubezpieczenia.³⁷ Wskazać można w tym miejscu wyrażone przez UOKiK stanowisko, iż „możliwość żądania opłacenia składek z tytułu umowy ubezpieczenia od kredytobiorcy zasadna wydaje się jedynie w sytuacji, gdy kredytobiorca jest stroną umowy lub uposażonym z umowy”³⁸. Nie ma przeszkód, aby to kredytobiorca, jako ubezpieczający, ubezpieczył interes ubezpieczeniowy banku.³⁹ Taka konstrukcja umożliwiłaby kredytobiorcy dokonanie samodzielnego wyboru ubezpieczyciela oraz czyniłaby go stroną umowy ubezpieczyciela. Dzięki temu – po pierwsze, to jemu przysługiwałyby uprawnienia kształtujące stosunek prawny pomiędzy nim a ubezpieczycielem. Po drugie, miałyby pełną świadomość swoich praw i obowiązków. Po trzecie i najważniejsze – ubezpieczycielowi nie przysługiwałoby w takiej sytuacji wyżej wspomniane roszczenie regresowe przeciwko kredytobiorcy, jako że nie stanowi on osoby trzeciej w ramach stosunku prawnego z umowy ubezpieczenia.⁴⁰ Kwestia stała się przedmiotem rozważań sądowych na kanwie spraw o uznanie postanowień umownych obciążających konsumentów ciężarem składki ubezpieczenia ryzyka banku jako niedozwolonych postanowień umownych godzących w prawa konsumenta. Pozew przeciwko bankowi w jednej z nich oparto także na innej podstawie prawnej, powołując się na przepisy k.c. traktujące o świadczeniu nienależnym⁴¹. Żądano zwrotu pobieranych przez bank składek tytułem pokrycia kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu. Kredytobiorca powoływał się na niemożność upewnienia się, że środki pieniężne uiszczane przez niego bankowi rzeczywiście

36. Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych, *Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny*, <https://www.cars.wz.uw.edu.pl/tresc/doradztwo/13/Ekspertyza.pdf> [dostęp: 15.05.2018].

37. M. Więcko, *Umowa ubezpieczenia jako zabezpieczenie wiarytelności banku – analiza podstaw prawnych, teorii i praktyki*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, nr 7 (2), ust. 2.1, https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Malgorzata_Wiecko_Umowa_ubezpieczenia_jako_zabezpieczenie_wiarytelnosci_banku_analiza_podstaw_prawnych_teorii_i_2684 [dostęp: 5.06.2018].

38. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, *Raport z kontroli wzorców umownych kredytów hipotecznych*, Warszawa 2008, <https://www.uokik.gov.pl/download.php?plik=6048> [dostęp: 13.12.2018].

39. Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt III Ca 576/14, <https://orzeczenia.ms.gov.pl>.

40. Ł. Mazurczak, *Roszczenie regresowe ubezpieczyciela do leasingobiorcy odpowiedzialnego za szkodę na przedmiocie leasingu*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2013, nr 14 (1), https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Lukasz_Mazurczak_Roszczenie_regresowe_ubezpieczyciela_do_leasingobiorcy_odpowiedzialnego_za_szkode_na_przedmiocie_leas_21862 [dostęp: 5.06.2018].

41. Art. 410 k.c.; Wyrok Sadu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 15 stycznia 2015 r., sygn. akt I C 2273/14, <https://orzeczenia.ms.gov.pl>.

przeznaczane są na poczet składki. Sąd orzekł, że wobec nieudowodnienia przez bank, że umowa ubezpieczenia niskiego wkładu została zwarta, zasadne jest zasądzenie zwrotu pobranych środków na rzecz powoda. Sąd stwierdził, że przy odmowie ujawnienia umowy ubezpieczenia niskiego wkładu nie wystarczy powołanie się przez bank na tajemnice przedsiębiorstwa i tajemnicę ubezpieczeniową, gdyż do udowodnienia zawarcia takiej umowy wystarczy przedstawienie dowodu pośredniego, chociażby w postaci dowodu uiszczenia opłaty przez bank tytułem składki. W tym stanie faktycznym sąd nie wskazywał na możliwość uznania postanowień umowy obciążających kredytobiorcę kosztem składki za abuzywne.

Obok takiego wyroku przedstawić można orzeczenia⁴², w których sądy w podobnym stanie faktycznym, oprócz stwierdzenia, że świadczenie kredytobiorcy miało charakter świadczenia nienależnego, rozważały także uznanie przedmiotowego postanowienia za klauzulę abuzywną. Dopatrzenie się przez sąd, że taka wystąpiła, doprowadziło do skutku identycznego jak w przywoływanym wyżej stanie faktycznym – uznaniu świadczenia kredytobiorcy za nienależne. Stanowisko sądów powszechnych w tych sprawach nie jest jednak jednolite, a jak dotąd w żadnej ze spraw nie wypowiedział się SN. Argumentem mającym przemawiać za nieuznaniem abuzywności klauzuli niskiego wkładu ma być to, że kredytobiorca odnosi korzyść z zawartej przez bank umowy ubezpieczenia. Przy braku tegoż ubezpieczenia kredytobiorca nie miałby bowiem możliwości uzyskania decyzji o przyznaniu kredytu hipotecznego. Uważa się więc, że choć to bank jest uprawniony do otrzymania odszkodowania z umowy ubezpieczenia, to nie ma nieprawidłowości w ponoszeniu ciężaru tej składki przez kredytobiorcę, gdyż odnosi on korzyść w postaci możliwości przyznania mu kredytu.⁴³

W jednej ze spraw SOKiK wydał w 2009 roku wyrok, w którym za klauzulę niedozwoloną uznał postanowienie „Kredytobiorca zobowiązuje się do ustanowienia następujących zabezpieczeń kredytu / zabezpieczenia docelowe: Przystąpienie do Generalnej Umowy Ubezpieczenia niskiego wkładu kredytów mieszkaniowych w TU Europa S.A. Okres ubezpieczenia wynosi <36/60> miesięcy. Składka ubezpieczeniowa w kwocie <kwota> zł płatna jest z góry za cały okres ubezpieczenia i nie podlega zwrotowi.” Z uzasadnienia nie wynika jednak, jakoby sąd podważał zasadność obciążania kredytobiorcy kosztem składki. Sąd zauważył, że nieprawidłowość tkwi w niemożności dochodzenia przez kredytobiorcę zwrotu środków zapłaconych z góry, wpłaconych tytułem składki, nawet jeśli przed upływem okresu, na jaki umowa ubezpieczenia została zawarta, wpłacił brakującą część wkładu własnego, pomimo że bank jest uprawniony do dochodzenia zwrotu składki od ubezpieczyciela. Sąd zaznaczył, że kredytobiorca nie otrzymuje ekwiwalentu w zamian za poniesiony koszt przez niego koszt.⁴⁴ Wydaje się więc, że tym samym sąd przyznał, że kredytobiorca odnosi

42. Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 18 czerwca 2015 r. sygn. akt II Ca 436/15, <http://orzeczenia.wroclaw.so.gov.pl>; Wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie z dnia 7 lipca 2015 r., sygn. akt I C 1305/14/S, http://pomocfrankowiczom.pl/wp-content/uploads/2016/02/I-C_1305_14_S-UNWW-Millennium.pdf [dostęp: 15.05.2018]; Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 października 2014 r. sygn. akt V Ca 2187/14, <http://orzeczenia.warszawa.so.gov.pl>; Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 lutego 2014 r., sygn. akt V Ca 2170/13, <https://www.saos.org.pl/judgments/225698>.

43. Wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 13 października 2016 r., sygn. akt III Ca 728/16 III Ca 1591/16, <https://www.saos.org.pl/judgments/254302>; Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 27 maja 2015 r., sygn. akt V Ca 2524/14, <http://orzeczenia.warszawa.so.gov.pl>.

44. Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 6 sierpnia 2009 r., sygn. akt XVII AmC 624/09, https://decyzje.uokik.gov.pl/nd_wz_um.nsf/fdcb3ab7bee057fac12572dd003a5bc7/b8b989c7e00cf3f8c1257693003c32a7?OpenDocument [dostęp: 16.05.2018].

korzystać z zawartej przez bank umowy ubezpieczenia w przypadku, gdy ma możliwość odzyskania środków pieniężnych za okres, w którym nie świadczy się mu ochrony. W wielu orzeczeniach wskazywano odmiennie, że obciążenie kredytobiorcy ciężarem składki ma charakter postanowienia niedozwolonego, gdyż brak tu ekwiwalentności świadczenia – jako że nie można uznać za taki jedynie możliwości zawarcia przez kredytobiorcę umowy kredytu. Ekwiwalentnymi świadczeniami w umowie kredytu miałyby być wypłata środków pieniężnych z jednej strony oraz wypłacenie prowizji i odsetek z drugiej strony.⁴⁵ Przeciwnie uważa się, że rozważanie o dopuszczalności takowych postanowień rozdzielić trzeba na rozważania na temat ekwiwalentności świadczenia banku w znaczeniu ekonomicznym i prawnym. Ekwiwalent w znaczeniu ekonomicznym w przedmiotowym stanie faktycznym stanowić ma możliwość udzielenia kredytu osobie niezdolnej do jego uzyskania. Ekwiwalent w znaczeniu prawnym miałyby w przedmiotowych sprawach nie występować, jako że co prawda umowa kredytu w zakresie głównych świadczeń uznawana jest za umowę wzajemną, jednak nie ma przeszkód, by świadczenia uboczne nie miały takiego charakteru. Sąd wskazał, że umowa ubezpieczenia w tej sytuacji stanowi czynność zabezpieczającą spłatę kredytu, tak jak ustanowienie hipoteki.⁴⁶ W innym orzeczeniu sąd wskazał, że „gdyby nie ubezpieczenie niskiego wkładu własnego, kredytobiorca nie mógłby w ogóle otrzymać kredytu hipotecznego i zrealizować swoich planów. Z tych też względów nie sposób zgodzić się z poglądem Sądu Okręgowego, że kredytobiorca ponosi, z jednej strony – koszty ubezpieczenia finansowego [poprzez obowiązek ich zwrotu bankowi], z drugiej zaś – nie odnosi żadnych korzyści z takiej umowy, w przeciwieństwie do banku. Nie ma też większego znaczenia okoliczność, że konsument nie jest tu stroną umowy ubezpieczenia ani też uposażonym z tytułu tej umowy.”⁴⁷

Wydaje się zatem, że wyrażane przez sądy stanowiska o abuzywności klauzul obciążających kosztem składki kredytobiorcę pomimo tego, że nie jest on stroną umowy jako ubezpieczający, wydaje się być zasadne. Nie ma przeszkód, aby to kredytobiorca samodzielnie zawierał taką umowę, co jak zauważono, zapewniłoby mu możliwość samodzielnej decyzji o zawarciu umowy ubezpieczenia o odpowiadających jego potrzebom postanowieniach. Kredytobiorca znałby swoje prawa i obowiązki wynikające z umowy a ubezpieczyciel nie miałby prawa skierować przeciw niemu roszczenia regresowego. Nie wydaje się zasadne stanowisko sądów głoszące, że umowa niskiego wkładu ma stanowić zabezpieczenie kredytu. Jak już wcześniej wspomniano, konstrukcja umowy ubezpieczenia może znaleźć w takich przypadkach zastosowanie. Jednocześnie stanowi takie samo zabezpieczenie banku oraz czyni kredytobiorcę stroną umowy, w zamian za ponoszone przez niego rzeczywiste koszty składki ubezpieczeniowej.

45. Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie V Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 23 maja 2017 r., sygn. akt V Ca 2232/16, <https://www.saos.org.pl/judgments/325566> [dostęp: 05.06.2018]; Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie V Wydział Cywilny z dnia 8 marca 2016 r., sygn. akt V Ca 1672/15, <https://orzeczenia.ms.gov.pl>; Wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu z dnia 23 grudnia 2014 r. sygn. akt I C 1455/13, <http://orzeczenia.wroclaw-srodmiescie.sr.gov.pl>.

46. Wyrok Sadu Rejonowego dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie z dnia 10 grudnia 2014 r. sygn. akt I C 1170/14, <https://pozewgrupowymillennium.dt.com.pl/przegrana-banku-w-ii-instancji-w-sprawie-o-unww/> [dostęp: 15.05.2018].

47. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie VI Wydział Cywilny z dnia 20 listopada 2013 r., sygn. akt VI A Ca 1521/12, <http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl>.

5. Bank jako ubezpieczający w umowach ubezpieczenia na cudzy rachunek

Banki i ubezpieczyciele od pewnego czasu współpracują ze sobą w „dystrybucji” umów ubezpieczenia. Odbywa się to z wykorzystaniem dwóch różnych podstaw prawnych. Banki występują w roli agentów, działając w imieniu i na rzecz ubezpieczycieli w oparciu o umowę agencji, uregulowanej w art. 758 i nast. k.c., albo jako ubezpieczający w oparciu o konstrukcję umowy ma cudzy rachunek z art. 808 k.c. Sposób banku na „dystrybucję” ubezpieczeń jako ubezpieczający wywołał kontrowersje. Praktyka rynkowa wyglądała bowiem tak, że ubezpieczający bank – uzyskujący korzyści od ubezpieczycieli – był lojalny właśnie wobec nich, a nie wobec ubezpieczonych. Wykorzystywanie instytucji umowy na cudzy rachunek powodowało, że banki w rzeczywistości wykonywały funkcje pośrednika ubezpieczeniowego, gdyż tylko pośrednicy mogą pobierać korzyści z zawieranych umów ubezpieczenia. Banki nie musieli jednak spełniać wymogów przewidzianych w przepisach prawnych dotyczących pośredników.⁴⁸

Taka działalność banku wydaje się dopuszczalna jako świadczenie innych usług finansowych z art. 6 ust. 1 pkt. 7 ustawy Prawo bankowe.⁴⁹ Jednak zgodnie z art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej⁵⁰ w ubezpieczeniu na cudzy rachunek ubezpieczający nie może otrzymywać wynagrodzenia ani uzyskiwać innych korzyści w związku z oferowaniem ochrony ubezpieczeniowej lub w związku z czynnościami związanymi w celu wykonania umowy ubezpieczenia. Przepis ten stanowi również, że nie wyklucza się możliwości zobowiązania się ubezpieczonego wobec ubezpieczającego do finansowania kosztu składki ubezpieczeniowej. Co warto jednak zauważyć – takie postanowienie umowne odnosi skutek jedynie między stronami tejże umowy, dlatego ubezpieczyciel nie ma podstawy do żądania zapłaty składki od ubezpieczonego. Można to zakwalifikować jako zwolnienie z długu.⁵¹ Bank pozostaje w takim stosunku zobowiązany do zapłaty składki ubezpieczeniowej, zyskując jednocześnie prawo do dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej w stosunku do ubezpieczonego, w przypadku gdy ubezpieczyciel wyegzekwuje od niego świadczenie albo pociągnie bank do odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu niewykonania umowy ubezpieczenia.⁵²

48. M. Orlicki, [w:] *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, [red.] A. Jurkowska-Zeidler, M. Olszak, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, LEX, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369380982/57/jurkowska-zeidler-anna-red-olszak-marcin-red-prawo-ryнку-finansowego-doktryna-instytucje-praktyka?keyword=bancassuranc&cm=SREST>.

49. M. Orlicki, *Pozycja prawna banku w ubezpieczeniach bancassurance*, „Prawo Asekuracyjne” 2008, nr 2, s. 67; B. Mrozowska, *Bancassurance – regulacje prawne i samoregulacja rynku*, „Prawo Asekuracyjne” 2012, nr 3.

50. Ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej z dnia 11 września 2015 r. (tekst jedn. Dz. U. 2017, poz. 1170 z późn. zm.).

51. D. Maśniak, *Specyfika ubezpieczeń grupowych w świetle ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej i kodeksu cywilnego*, LEX [Artykuł do art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej]

52. R. Trzaskowski, C. Żuławska, *Komentarz do art. 392 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, [red.] J. Gudowski, Wolters Kluwer, Warszawa 2017, LEX; A. Olejniczak, *Komentarz do art. 392*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, [red.] A. Kidyba, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.

Już przed wprowadzeniem do porządku prawnego art. 18 ustawy Komisja Nadzoru Finansowego w *Rekomendacji U* wyraziła stanowisko, zgodnie z którym ubezpieczający nie powinien pobierać korzyści wynikających z zawieranych przez niego umów ubezpieczenia. Wskazano, że przysługuje mu jednak zwrot kosztów związanych z zawarciem takiej umowy.⁵³ Art. 18 ustawy nie stanowi jednak, tak jak ww. rekomendacja, że zakaz dotyczy pobierania korzyści ubezpieczającego pochodzących od ubezpieczyciela, w związku z czym wydaje się, że ubezpieczający nie może pobierać takowych korzyści od nikogo, w szczególności od ubezpieczonego.⁵⁴ Wejście w życie art. 18 w obecnym kształcie wywołuje wątpliwości co do możliwości zwrotu kosztów ubezpieczającemu oraz co do zakresu ewentualnego zwrotu. Można przyjąć możliwość zwrotu ubezpieczającemu poniesionych przez niego kosztów, jako niestanowiących innych korzyści, ponoszonych przez niego w związku z oferowaniem możliwości skorzystania z ochrony ubezpieczeniowej lub czynnościami związanymi z wykonaniem umowy ubezpieczenia, ze względu na niezawieranie się pojęcia kosztów w zakresie pojęcia korzyści. Taki zwrot miałby obejmować inne koszty niż koszt wynagrodzenia osób zatrudnionych przez bank w celu oferowania i czynności związanych z wykonaniem umowy ubezpieczenia, ze względu na treść art. 18 ust. 2 ustawy. Odmienny pogląd wskazuje, że skoro ustawodawca dopuścił możliwość zwrotu tylko głównego kosztu w postaci składki, to niedopuszczalny jest zwrot innych kosztów, gdyż wyjątków nie należy interpretować rozszerzająco.⁵⁵

Jeszcze zanim zaczął obowiązywać art. 18, pierwszym krokiem poczynionym w celu zapewnienia ochrony ubezpieczonym była przyjęta 25 lutego 2009 roku rekomendacja dobrych praktyk na polskim rynku bancassurance w zakresie ubezpieczeń ochronnych powiązanych z produktami ubezpieczeniowymi.⁵⁶ Rekomendacja ta wydana została przez Związek Banków Polskich współpracujący z przedstawicielami Polskiej Izby Ubezpieczeń. Rekomendacja nie zawiera jednak postanowień wskazujących na nieprawidłowość w postępowaniu banków pobierających korzyści z tytułu zawieranych umów ubezpieczenia mogących pochodzić zarówno od ubezpieczycieli, jak i ubezpieczonych. W zakresie stosunków pomiędzy bankiem, jako ubezpieczającym, a ubezpieczycielem wskazano jedynie, że instytucje te powinny współpracować w zakresie szkoleń pracowników banków w warunków umów ubezpieczenia.⁵⁷ W kwestii ponoszenia kosztów ochrony ubezpieczeniowej rekomendacja wskazuje jedynie na obowiązki informacyjne banku, nie zajmując stanowiska, kto zobowiązany jest do ich zapłaty.⁵⁸ Kolejną rekomendacją wydaną w omawianym zakresie była *Rekomendacja U*, wydana przez Komisję Nadzoru Finansowego i przywoływana już w pierwszym rozdziale. *Rekomendacja* podejmuje temat konfliktu interesów, a z jej brzmienia wynika, że bank powinien prowadzić działalność w sposób niepowodujący wystąpienia konfliktu interesów,

53. M. Krajewski, *Komentarz do art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej*, [w:] *Ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Komentarz*, [red.] M. Szczepańska, P. Wajda, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, LEX.

54. M. Orlicki, *Kilka uwag o przepisach dotyczących ubezpieczeń na cudzy rachunek w nowej ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej*, „Prawo Asekuracyjne” 2016, nr 1, s. 17.

55. J. Pokrzywniak, *Zakaz otrzymywania przez ubezpieczającego wynagrodzenia lub innych korzyści w ubezpieczeniu na cudzy rachunek*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2016, nr 3, s. 46–47; M. Orlicki, *Kilka uwag...*, s. 17.

56. *Rekomendacja dobrych praktyk na polskim rynku ubezpieczeń ochronnych powiązanych z produktami bankowymi, przyjęta 25 lutego 2009 r. przez Związek Banków Polskich*, <https://piu.org.pl/public/upload/ibrowser/Rekomendacje/1%20Rekomendacja%20Bancassurance.pdf> [dostęp: 14.05.2018]

57. *Ibidem*, s. 14.

58. *Ibidem*, s. 10.

w szczególności nie powinno dochodzić do sytuacji, w której bank występuje jednocześnie jako pośrednik i ubezpieczający.⁵⁹ Zgodnie z treścią rekomendacji bank może otrzymywać wynagrodzenie za zawieranie umów ubezpieczenia, ale tylko gdy jest pośrednikiem. Bank występujący jako ubezpieczający nie może otrzymywać wynagrodzenia, a – jak już wyżej wspomniano – ekwiwalent pieniężny za wykonywanie czynności związanych z obsługą umowy ubezpieczenia. Zaznaczono jednocześnie, że ekwiwalent ten może być wypłacany bankowi tylko przez ubezpieczonego, nie przez ubezpieczyciela. Art. 18 ustawy wydaje się zawierać bardziej rygorystyczne postanowienia od tych, które znalazły się w *Rekomendacji U*, gdyż stanowi nie tylko o zakazie otrzymywania wynagrodzenia, a ponadto wydaje się, że jedynym kosztem, jaki może zostać zwrócony bankowi przez ubezpieczonego, jest koszt składki ubezpieczeniowej.⁶⁰ Poza tym art. 18 ustawy w odróżnieniu od regulacji rekomendacji, które nie stanowią źródła powszechnie obowiązującego prawa, może stanowić ograniczenie swobody kontraktowej, zgodnie z art. 353¹ k.c.⁶¹

Obecnie jedynym sposobem na dystrybucję ubezpieczeń przez banki, z nastawieniem na czerpanie z tego tytułu korzyści, jest pośrednictwo ubezpieczeniowe. Pośrednictwo to zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 8⁶² odbywać się może poprzez agenta ubezpieczeniowego albo brokera. Zasadnym wydaje się przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym bank może występować w roli pośrednika, zarówno jako agent, jak i broker, choć jak zauważono ta ostatnia forma nie znajduje obecnie zastosowania w praktyce.⁶³

Podsumowanie

Praktyka orzecznicza, rekomendacje KNF czy wreszcie poczynione zmiany legislacyjne potwierdzają aktualność wyżej poruszonych problemów. Zmiany w prawie to jednak najrzadziej występujące rozwiązania opisanych zagadnień.

W sprawach, gdzie bank był podmiotem uposażonym, jednak nie dochodził przysługujących mu względem ubezpieczyciela roszczeń, problem nie został rozwiązany poprzez zmianę w zakresie powszechnie obowiązującego prawa. Praktyka mająca na celu ochronę następców kredytobiorcy wykształciła się poprzez orzeczenia sądowe, a jej zasadność wynika chociażby z rekomendacji KNF. Jak jednak zauważono – nie ma ona charakteru prawa powszechnie obowiązującego. Na aprobatę zasługuje linia orzecznicza, zgodnie z którą spadkobiercy broniący się przed roszczeniem o spłatę kredytu, skierowanym przeciwko nim przez bank, który zaniechał dochodzenia roszczenia z umowy ubezpieczenia jako uposażony, mogą wnosić powództwo o ustalenie, że miał miejsce wypadek ubezpieczeniowy, co zobowiązuje ubezpieczyciela do świadczenia z umowy ubezpieczenia. W stosunku zaś do banku, jako udzielającego kredytu, obronę stanowić może zarzut nadużycia prawa podmiotowego z art. 5 k.c., co doprowadzi do oddalenia powództwa banku o roszczenie kredytowe. Rekomendacja KNF zawiera bardziej rygorystyczne stanowiska, wskazując na konieczność uregulowania procedury dochodzenia roszczeń w razie ziszczenia się wypadku ubezpieczeniowego.

59. *Rekomendacja 7*, [w:] Komisja Nadzoru Finansowego, *Rekomendacja U...*, s. 19.

60. M. Orlicki, *Kilka uwag...*, s. 17.

61. Z. Długosz, *op. cit.*, 58–59.

62. Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń (tekst jedn. Dz. U. 2018, poz. 2210 z późn. zm.).

63. M. Orlicki, *Pozycja prawna...*, s. 70–72.

KNF zaleciła także, aby banki w przypadku rezygnacji z dochodzenia roszczenia dokonywały jego cesji na rzecz spadkobierców, nawet w przypadku, gdy świadczenie spełnione przez ubezpieczyciela okazało się niesatysfakcjonujące dla spadkobierców.

Zabezpieczenie kredytu stanowić może także przewłaszczenie na zabezpieczenie czy cesja wierzytelności z ubezpieczenia. O ile w przypadku tego pierwszego nie ma wątpliwości, że bank, będący nabywcą ubezpieczonej rzeczy, wstępuje w prawa i obowiązki zbywcy za porozumieniem z nim oraz za zgodą ubezpieczyciela, o tyle w przypadku cesji wierzytelności z umowy ubezpieczenia nie ma jednoznacznego stanowiska co do tego, co jest jej przedmiotem. Przedmiot cesji z umowy ubezpieczenia na podstawie art. 823 par. 4 rozumiany jest zarówno jako świadczenie pieniężne, jak i jako świadczenie ochrony ubezpieczeniowej. Autorka artykułu skłania się ku koncepcji drugiej, zdecydowanie rzadszej w orzecznictwie, że świadczenie z umowy ubezpieczenia stanowi świadczenie ochrony ubezpieczeniowej, w związku z czym w przypadku, gdy kredytobiorca prawidłowo wykonuje zobowiązanie kredytowe, to przy nim pozostaje prawo do wierzytelności – a co za tym idzie, legitymacja czynna w procesie o wypłacenie sumy pieniężnej, należnej w związku z wystąpieniem wypadku ubezpieczeniowego.

Ubezpieczenie przez bank swojego własnego interesu w ubezpieczeniu niskiego wkładu jest przedmiotem niejednolitego orzecznictwa. Powodem tego są wątpliwości dotyczące ekwiwalentu, jaki miałyby otrzymać kredytobiorca w zamian za zobowiązanie go w umowie kredytu do pokrycia kosztu składki tego ubezpieczenia. Autorka przyjmuje wyrażone już wyżej stanowisko, zgodnie z którym kredytobiorca powinien samodzielnie zawrzeć umowę ubezpieczenia na rachunek banku udzielającego kredytu, przez co w zamian za ponoszone koszty składki stanie się stroną umowy, nabywając prawa i obowiązki oraz unikając możliwości skierowania przeciw niemu roszczenia regresowego przez ubezpieczyciela w razie wypłacenia odszkodowania bankowi.

Bank, jako ubezpieczający cudzy interes na podstawie art. k.c. 808 traktującego o umowie na cudzy rachunek na mocy obecnie obowiązujących regulacji w postaci art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej, nie może pobierać korzyści ani od ubezpieczyciela, ani ubezpieczonego, jednak przepis art. 18 par. 2 dopuścił możliwość zawarcia postanowienia umownego, zgodnie z którym ubezpieczony będzie zobowiązany do zwrotu ubezpieczającemu kosztów składki. Niewątpliwie więc jedyną formą zarobkowej „dystrybucji ubezpieczeń” przez banki jest pośredniczenie.

Podsumowując, należy podkreślić, iż praktyka banków wykorzystujących umowę ubezpieczenia do zabezpieczenia spłaty kredytu, spowodowała konieczność uregulowania sytuacji prawnej banków oraz kredytobiorców. Jednak wydaje się, że orzecznictwo czy rekomendacje nie powinny być jedyną próbą rozwiązania wątpliwości. Rekomendacje nie mają bowiem charakteru prawa powszechnie obowiązującego, orzecznictwo zaś bywa niejednorodne.

Wykaz źródeł

Literatura:

- Ciepla H., *Komentarz do art. 823*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania*, Gudowski J. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2013, LEX.
- Ciepla H., *Komentarz do art. 823 k.c.*, [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I–III*, Bieniek G. [red.], LexisNexis, Warszawa 2011, LEX.

- Chrościcki A., *Komentarz do art. 805, Komentarz do niektórych przepisów kodeksu cywilnego*, [w:] *Umowa ubezpieczenia po nowelizacji kodeksu cywilnego. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, LEX.
- Długosz Z., *Ograniczenie swobody w kształtowaniu stosunku ubezpieczenia na cudzy rachunek*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Fras M., *Umowa ubezpieczenia grupowego. Aspekty prawne*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Gawlik Z., *Komentarz do art. 823*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna*, Kidyba A. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.
- Gawlik Z., *Komentarz do art. 805*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Zobowiązania – część szczególna*, Kidyba A. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.
- Heropolitańska I., *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzycelności*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.
- Krajewski M., *Glosa do wyroku SN z dnia 8 sierpnia 2003 r.*, V CK 169/02, LEX.
- Krajewski M., *Komentarz do art. 18 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej*, [w:] *Ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Komentarz*, Szczepańska M., Wajda P. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2016, LEX.
- Kucharski B., *Przeniesienie praw z umowy ubezpieczenia*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.
- Kucharski B., *Glosa do wyroku SN z dnia 8 sierpnia 2003 r.*, V CK 169/02, LEX.
- Kuropatwiński J., *Glosa do wyroku SN z dnia 15 lutego 2006 r.*, sygn. akt V CSK 71/05, LEX.
- K. Malinowska, *Komentarz do art. 823*, [w:] pr. zbior., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Tom II. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, LEX.
- Maśniak D., *Specyfika ubezpieczeń grupowych w świetle ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej i kodeksu cywilnego*, LEX.
- Mazurczak Ł., *Roszczenie regresowe ubezpieczyciela do leasingobiorcy odpowiedzialnego za szkodę na przedmiocie leasingu*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2013, nr 14 (1), https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Lukasz_Mazurczak_Roszczenie_regresowe_ubezpieczyciela_do_leasingobiorcy_odpowiedzialnego_za_szkode_na_przedmiocie_leas_21862.
- Mojak J., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 450–1088. Tom II*, Pietrzykowski K. [red.], CH Beck, Warszawa 2011.
- Mojak J., *Przelew a inne wypadki singularnej sukcesji w wierzycelność*, LEX.
- Mrozowska B., Wnęć A., *Umowa ubezpieczenia na życie jako zabezpieczenie kredytu hipotecznego*, „Prawo Asekuracyjne” 2014, nr 4.
- Mrozowska B., *Bancassurance – regulacje prawne i samoregulacja rynku*, „Prawo Asekuracyjne” 2012, nr 3.
- Nieborak T., [w:] *Ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym. Komentarz*, Nieborak T, Sójka T. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Nowicki J.E., *Udzielanie zamówień na pracownicze grupowe ubezpieczenia na życie. Tak czy nie?*, LEX.
- Ochnio M., *Rekomendacje organu nadzoru bankowego w świetle polskiego systemu źródeł prawa*, [w:] *Źródła prawa z perspektywy piętnastu lat obowiązywania Konstytucji*, Zubik M., Puchta R. [red.], Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego Legislador, Warszawa 2013, http://www.academia.edu/3523850/Rekomendacje_organu_nadzoru_bankowego_w_%C5%9Bwietle_polskiego_systemu_%C5%BAr%C3%B3de%C5%82_prawa.
- Ofiarski Z., *Prawo bankowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Olejniczak A., *Komentarz do art. 392*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część ogólna*, Kidyba A. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2014, LEX.

- Olszak M., *Bankowe normy ostrożnościowe*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2011.
- Orlicki M., [w:] *Prawo zobowiązań – część szczegółowa. System prawa prywatnego. Tom 8*, Panowicz-Lipska J. [red.], CH Beck, Warszawa 2011.
- Orlicki M., *Pozycja prawna banku w ubezpieczeniach bancassurance*, „Prawo Asekuracyjne” 2008, nr 2.
- Orlicki M., *Kilka uwag o przepisach dotyczących ubezpieczeń na cudzy rachunek w nowej ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej*, „Prawo Asekuracyjne” 2016, nr 1.
- Orlicki M., [w:] *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, Jurkowska-Zeidler A., Olszak M. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2016, LEX, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369380982/57/jurkowska-zeidler-anna-red-olszak-marcin-red-prawo-ryнку-finansowego-doktryna-instytucje-praktyka?keyword=bancassurance&cm=SREST>.
- Orłowski C., *Bancassurance z punktu widzenia Rzecznika Ubezpieczonych*, „Monitor Ubezpieczeniowy” kwiecień 2014, <https://mu.rf.gov.pl/56/art-4.html>.
- Pokrzywniak J., *Zakaz otrzymywania przez ubezpieczającego wynagrodzenia lub innych korzyści w ubezpieczeniu na cudzy rachunek*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2016, nr 3.
- Sikorski G., *Komentarz do art. 823 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, Ciszewski J. [red.], LexisNexis, Warszawa 2014, LEX.
- Szczepańska M., *Osoba uprawniona do otrzymania sumy ubezpieczenia w umowie ubezpieczenia na życie (uposażony)*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, nr 7 (2), https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Magdalena_Szczepanska_Osoba_uprawniona_do_otrzymania_sumy_ubezpieczenia_w_umowie_ubezpieczenia_na_zycie_uposazony__2680.
- Trzaskowski R., Żuławska C., *Komentarz do art. 392 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna*, Gudowski J. [red.], Wolters Kluwer, Warszawa 2017, LEX.
- Więcko M., *Umowa ubezpieczenia jako zabezpieczenie wiarytelności banku – analiza podstaw prawnych, teorii i praktyki*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, nr 7 (2), https://rf.gov.pl/publikacje/artykuly-pracownikow-i-wspolpracownikow/Malgorzata_Wiecko_Umowa_ubezpieczenia_jako_zabezpieczenie_wiarytelnosci_banku__analiza_podstaw_prawnych_teorii_i_2684.
- Zagrobekny K., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, Gniewek E., Machnikowski P. [red.], CH Beck, Warszawa 2017.

Pozostałe:

- Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych, *Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny*, <https://www.cars.wz.uw.edu.pl/tresc/doradztwo/13/Ekspertyza.pdf> [dostęp: 15.05.2018].
- Komisja Nadzoru Finansowego, *Rekomendacja U dotycząca dobrych praktyk w zakresie bancassurance*, Warszawa czerwiec 2014.
- Rekomendacja dobrych praktyk na polskim rynku ubezpieczeń ochronnych powiązanych z produktami bankowymi, przyjęta 25 lutego 2009 r. przez Związek Banków Polskich*, <https://piu.org.pl/public/upload/ibrowser/Rekomendacje/1%20Rekomendacja%20Bancassurance.pdf> [dostęp: 14.05.2018].
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, *Raport z kontroli wzorców umownych kredytów hipotecznych*, Warszawa 2008, <https://www.uokik.gov.pl/download.php?plik=6048> [dostęp: 13.12.2018].

The bank as entitled to a claim under the insurance contract concluded as collateral for the loan

The purpose of this article is to discuss the legal situation of the parties to the insurance contract, included as collateral of payment of the loan. In practice, insurance contracts are concluded in which the bank is an entity authorized to pursue claims from the insurer, through: setting it up to beneficiaries of the borrower's life insurance contract, the assignment of receivables from the insurance contract, insurance of own interest by the bank and also through the bank's insurance of someone else's interest in the insurance contract on someone's account. The considerations were based mainly on the analysis of court judgments and recommendations of the PFSA.

Keywords: beneficiary, assignment of contractual rights, insurable interest, insurer, insurance intermediary, undue payment, abusive clauses, recommendations.

MGR NATALIA SZYDŁOWSKA – absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.